

Vergaderjaar 2005–2006

29 203

Rapportage Integratiebeleid Etnische Minderheden

Nr. 28

VERSLAG VAN EEN ALGEMEEN OVERLEG

Vastgesteld 9 december 2005

De vaste commissie voor Sociale Zaken en Werkgelegenheid¹ heeft op 17 november 2005 overleg gevoerd met minister De Geus van Sociale Zaken en Werkgelegenheid en minister Verdonk voor Vreemdelingenzaken en Integratie over:

- **de kabinetsreactie op het eindrapport van de Commissie Participatie van Vrouwen uit Etnische Minderheden (PaVEM) (29 203, nr. 26).**

Van dit overleg brengt de commissie bijgaand beknopt verslag uit.

Vragen en opmerkingen uit de commissie

De heer **Eski** (CDA) spreekt zijn waardering uit voor de inzet van de commissie PaVEM. Rekening houdend met de kansarme positie waarin veel allochtone vrouwen verkeren, verdienen de initiatieven van de commissie op tal van terreinen voortzetting. Het kabinet is van plan een stuurgroep in te stellen die de door de commissie gemaakte afspraken op het gebied van werk gaat monitoren. De Kamer moet regelmatig worden geïnformeerd over de resultaten en knelpunten. De ambitie van de commissie PaVEM houdt in dat tot 2010 240 000 allochtone vrouwen in de gelegenheid worden gesteld om een inburgerings-traject te volgen. Hiervoor zouden ESF-middelen (Europees Sociaal Fonds) worden ingezet. Inmiddels is duidelijk geworden dat hierop niet langer een beroep kan worden gedaan. Wat betekent dit voor de ambitie van de commissie PaVEM? Wordt een bijdrage uit de O&O-fondsen verwacht? Wat zijn de beschikbare middelen tot 2007 en hoeveel vrouwen kunnen daarmee in aanmerking komen voor een taal- en inburgeringscursus? De reactie van het kabinet inzake de weerbaarheid van allochtone vrouwen is te summier. Het is onduidelijk welke acties het kabinet in dit opzicht zal ondernemen. Het tempo van de veranderingen is gevarieerd. Veel Marokkaanse en Turkse vrouwen blijken weinig contacten te hebben met mensen buiten de eigen groep. Gemeenten moeten de samenwerking tussen lokale maatschappelijke instellingen en allochtone zelforganisaties en islamitische organisaties bevorderen. In dat kader moet ook een beroep worden gedaan op de eigen verantwoordelijkheid van zelf-

¹ Samenstelling:

Leden: Noorman-den Uyl (PvdA), Bakker (D66), Bibi de Vries (VVD), De Wit (SP), Van Gent (GroenLinks), Verburg (CDA), Hamer (PvdA), Bussemaker (PvdA), Vendrik (GroenLinks), Mosterd (CDA), Smits (PvdA), voorzitter, Örgü (VVD), Weekers (VVD), Rambocus (CDA), Ferrier (CDA), ondervoorzitter, Huizinga-Heringa (ChristenUnie), Varela (LPF), Eski (CDA), Koomen (CDA), Smeets (PvdA), Douma (PvdA), Stuurman (PvdA), Kraneveldt (LPF), Hirsj Ali (VVD), Van Hijum (CDA) en Van der Sande (VVD).

Plv. leden: Depla (PvdA), Koşer Kaya (D66), Blok (VVD), Kant (SP), Halsema (GroenLinks), Smilde (CDA), Verbeet (PvdA), Timmer (PvdA), Azough (GroenLinks), Omtzigt (CDA), Visser (VVD), Algra (CDA), Vietsch (CDA), Van der Vlies (SGP), Hermans (LPF), Van Oerle-van der Horst (CDA), Van Dijk (CDA), Van Dijken (PvdA), Blom (PvdA), Kalsbeek (PvdA), Van As (LPF), Aptroot (VVD), Hessels (CDA) en Van Egerschot (VVD).

organisaties. Verder valt te denken aan het verzorgen van assertiviteitscursussen.

Een ander punt van aandacht is de positie van moslimvrouwen met een hoofddoek op de arbeidsmarkt. Werkgevers kunnen in bepaalde gevallen eisen stellen aan de kleding, maar vrouwen met een hoofddoek mogen niet zonder geldige reden worden geweigerd voor een baan of een stageplek. Hoe denkt het kabinet de problemen op dit gebied efficiënter aan te pakken?

Het is bekend dat nogal wat mannen hun verantwoordelijkheid voor hun ex-partner en kinderen bij echtscheiding ontlopen. Worden in dezen maatregelen overwogen? Gedacht kan worden aan beslag leggen op het inkomen of de uitkering. In dit kader moet ook aandacht worden besteed aan allochtone vrouwen die korter dan drie jaar in Nederland verblijven en die door hun partner op straat worden gezet. Sommige van deze vrouwen raken hun verblijfsvergunning kwijt en hebben geen recht op een uitkering. Bezien moet worden in hoeverre de kosten van het levensonderhoud van de ex-partner en kinderen, alsmede de kosten van de eventuele terugkeer naar het land van herkomst, kunnen worden verhaald op de in Nederland achterblijvende man.

Mevrouw **Kraneveldt** (LPF) is na haar aanvankelijke aarzeling aangenaam getroffen door de voortvarendheid waarmee de commissie PaVEM haar aanjaagfunctie heeft vervuld. De participatie van allochtone vrouwen staat bij het Rijk en de gemeenten goed op de agenda. Er is commitment gecreëerd. Prinses Máxima is zeer actief in het traject betrokken geweest. Thans zijn vooral de gemeenten aan zet. Er is een enorm aantal beleidsinstrumenten en beleidsadviseurs opgetuigd. Een kritische houding is met name gepast jegens de leerstoel management van diversiteit en integratie. De beschrijving van de inhoud van deze leerstoel roept de vraag op of Nederland nog steeds niet weet hoe het zit. Er zijn echt voldoende rapporten geproduceerd om te weten wat de problematiek is.

De commissie PaVEM heeft met 29 gemeenten participatieagenda's afgesloten. Om welke gemeenten gaat het en wat gaat er gebeuren om de andere gemeenten erbij te betrekken? Welk deel van de doelgroep wordt met de 29 gemeenten bereikt?

Door de Stichting Samenleving & Bedrijf zullen twintig regionale werkbijeenkomsten met gemeenten en andere relevante partijen worden georganiseerd. Dit moet uiteindelijk leiden tot 10 000 banen, uiteenlopend van stages tot werkelijke banen. Om hoeveel echte banen zal het gaan?

Er hebben pilots plaatsgehad met de ZZ-Top-methodiek. Kan iets gemeld worden over het verloop daarvan?

Door het UWV is een nieuwe reïntegratiemethode ontwikkeld voor laag-opgeleide allochtone vrouwen met een WAO-uitkering. De partners worden daarbij betrokken; er vindt begeleiding thuis plaats. 20% van hen zou weer aan het werk zijn gekomen, maar het UWV mikt op 35%. Om wat voor banen gaat het daarbij? Is een verbetering gerealiseerd? Wat zijn de kosten van deze arbeidsintensieve methode? Wordt landelijke invoering overwogen?

Wat de ESF-middelen betreft moet aangegeven worden hoeveel aanvragen op het gebied van participatie van allochtone vrouwen er zijn gedaan en hoeveel er zijn gehonoreerd.

Ten slotte dient aangegeven te worden hoe groot de aangekondigde impuls in de begrotingen is uitgevallen.

Mevrouw **Koşer Kaya** (D66) sluit zich aan bij de vragen van mevrouw Kraneveldt over het grote aantal verschillende instrumenten. Zij benadrukt het belang van een inzet op de economische ontwikkeling van vrouwen. Als mensen weerbaar worden en geld op zak hebben, hebben zij geen praatgroepen meer nodig. Het beleid moet gericht zijn op de intellectuele en economische emancipatie van de vrouw, inclusief taalonderwijs, om-

en bijscholing en vinden en creëren van stageplaatsen en werk. Het beleid lijkt nu te veel gericht op de culturele ontwikkeling van de vrouwen. In de stuurgroep dienen VNO-NCW, MKB Nederland, allochtone ondernemers, vakbonden, roc's en hogescholen plaats te nemen. Voor vrijwilligersorganisaties is er niet direct een meerwaarde te zien. Zij dienen eerst hun organisatie diverser te maken, zeker als zij kansarme vrouwen willen bereiken. De stuurgroep moet de partijen aan elkaar verbinden en commitment creëren om de arbeidsparticipatie van allochtone vrouwen te bevorderen. Het voortzetten van de huidige projecten is te weinig. In de stuurgroep moet sprake zijn van een afspiegeling van de doelgroepen. Het ambassadeursnetwerk is te veel een ons-kent-onsorganisatie. De PaVEM-ambassadeurs moeten op concrete projecten worden ingezet. Net als bij de Taskforce Jeugdwerkloosheid moeten concrete afspraken met werkgevers worden gemaakt, te beginnen bij overheidsinstanties en vakbonden. De fractie van D66 kan in haar personeelsbeleid tot voorbeeld strekken. Bemiddelingsbureaus kan opdracht worden gegeven hiermee aan de slag te gaan. Er kan een startconferentie worden georganiseerd ter verkrijging van leer-werkplaatsen bij werkgevers.

Overigens moet onderscheid gemaakt worden tussen de verschillende groepen van vrouwen. De bemiddeling van een Iraanse chemica met mooie papieren moet anders verlopen dan die van nagenoeg ongeschoolde vrouwen die net een inburgeringscursus achter de rug hebben. Deze differentiatie is te weinig terug te vinden in de plannen van het kabinet. Hoeveel vrouwen moeten eind 2007 een traject hebben doorlopen en hoeveel vrouwen zullen er nog aan deelnemen? Het trainingsaanbod moet aansluiten op de wensen en behoeften. Enkel als vrijwilliger oefenen heeft geen zin als het niet gekoppeld wordt aan een eventuele baan.

In de plannen ontbreekt het ondernemerschap, terwijl steeds meer allochtone vrouwen als ondernemer starten. Hoe zullen de bewindslieden het ondernemerschap binnen deze groep stimuleren? Op welke wijze worden ondernemers begeleid? Starten is één ding, winst maken en niet failliet gaan is een ander. Er is een enorm potentieel aan allochtone vrouwen. Een deel van hen kan diensten leveren om arbeid en zorg voor andere vrouwen gemakkelijker combineerbaar te maken. Coaching moet structureel worden. Een-op-eenbegeleiding zal op lange termijn veel meer opleveren dan allerlei gesprekken met rolmodellen.

Lopende projecten moeten worden vervolgd en waar nodig bijgesteld. Het gaat dan zowel om WIN-projecten (Wet inburgering nieuwkomers) als om ESF-projecten. In de notitie ontbreekt samenhang. Er moet inzicht worden geboden in het aantal en de aard van projecten gericht op emancipatie van allochtone vrouwen. Hoeveel van de 9000 ingeschreven werkzoekende allochtone vrouwen in fase 1 en 2 zijn inmiddels aan een baan geholpen?

De heer **Dijsselbloem** (PvdA) zegt allereerst dat hij zich zeer stoort aan spandoeken die her en der worden opgehangen en aan de sfeer die ontstaat rond de persoon van de minister voor Vreemdelingenzaken en Integratie. Hij pleit voor discussie over het beleid en niet over personen. Hij is positief gestemd over de kabinetsreactie op het resultaat van de commissie PaVEM. De brief is ambitieus en bevat concrete doelstellingen. Het werk van de commissie zal worden voortgezet. De doelstellingen moeten in de begrotingen terugkomen en er moet jaarlijks over worden gerapporteerd.

De commissie PaVEM heeft een mooie rol vervuld in het aanjagen van de gemeenten. 29 gemeenten hebben met de commissie een participatie-agenda afgesproken. Wat is de ambitie van het kabinet op het punt van uitbreiding van dit aantal? Slechts zes gemeenten tekenden de verklaring. Wat is de concrete betekenis daarvan en wordt daar nog een vervolg aan

gegeven? Hebben de gemeenten inmiddels een op diversiteit gericht personeelsbeleid? Hebben ze de verplichting op zich genomen om voldoende stageplaatsen te realiseren?

De financiering baart zorgen. De commissie PaVEM heeft gevraagd om 300 mln. in vijf jaar. Het kabinet heeft twee maal 45 mln. geboden als cofinanciering voor ESF. Hoe wordt dit gat opgevuld? Eerder is voor de doelgroep al gepleit voor een tegemoetkoming in de kosten van kinderopvang, in afwachting van de nieuwe WIN.

Het ambitieniveau van de commissie PaVEM is om de hele groep in vijf jaar het examen te laten halen. Het gaat dan om 50 000 vrouwen per jaar, terwijl er op dit moment 45 000 cursusplekken zijn. Nieuwkomers moeten verplicht inburgeren en misschien wel als eerste. Is de ambitie in dit licht niet te hoog gegrepen? Het beschikbare budget is geënt op 600 uur voor een tarief van € 6000. Voor de doelgroep, met een grote achterstand, is 600 uur echt onvoldoende. Het niveau van de WIN zal voor veel vrouwen zeer moeilijk te halen zijn. Kan een gemeente op een gegeven moment besluiten dat het niveau voor een bepaalde vrouw te hoog is? Zou het niet zinvol zijn om te bepalen dat de vrouwen het praktijkdeel van het examen te allen tijde moeten halen? De aansluiting op de arbeidsmarkt blijft een moeilijk punt.

In de WIN moeten mensen met een uitkering voor hun inburgeringscursus een eigen bijdrage betalen van € 270. Mensen met een baan moeten het hele bedrag zelf betalen. Voorkomen moet worden dat mensen met een bescheiden baan duizenden euro's moeten ophoesten.

Mevrouw **Azough** (GroenLinks) dankt de commissie PaVEM voor de belangrijke rol die zij heeft gespeeld in een bewustwordingsproces. De emancipatie van allochtone vrouwen is niet alleen iets waarover je praat, maar vooral ook iets wat je doet en faciliteert. Prinses Máxima heeft zich op een mooie wijze verbonden met vrouwen van alle rangen, standen en herkomsten. De zichtbaarheid van allochtone vrouwen is vergroot.

De ambities zijn groot: 240 000 vrouwen worden van hun taalachterstand afgeholpen, 10 000 vrouwen worden aan een baan geholpen, de maatschappelijke dialoog wordt voortgezet, enz. Gezien de diversiteit van de doelgroep moeten verschillende trajecten worden gevolgd om de kansen van de vrouwen in de samenleving te vergroten. De doelstelling om de taalachterstand in te halen is bijzonder moeilijk. Rijk, gemeenten, maatschappelijke organisaties en werkgevers zullen hard aan de slag moeten. Met de vier grote steden en met Groningen en Nijmegen zijn inmiddels afspraken gemaakt. Hoe kunnen deze afspraken worden geëffectueerd nu blijkt dat niet langer gerekend kan worden op ESF-middelen? Bij taal- en andere cursussen moet aan vele randvoorwaarden worden voldaan om te voorkomen dat vrouwen afhaken. Te denken valt aan elementen als kinderopvang, steun van de man en bereikbaarheid. Het is van belang om de vrouwen vast te houden, om hen in staat te stellen de verworven kennis in hun omgeving toe te passen. Biedt het nieuwe inburgeringstelsel hiervoor een oplossing? Zal niet juist van kostbare duale trajecten worden afgezien? Zie de dreigende teloorgang van het project Themis, waarmee oudere, zeer geïsoleerd levende migrantenvrouwen effectief verder geholpen worden met hun taal.

De signalen over de arbeidsparticipatie van (allochtone) vrouwen zijn zorgwekkend. Er is eerder gewag gemaakt van 2500 gecreëerde banen, zonder dat aangegeven is om wat voor banen het gaat. In de brief wordt gesproken van 10 000 banen of stages, waarbij de verhouding tussen beide natuurlijk van doorslaggevend belang is. Er wordt niet echt een duidelijke vertaling gegeven van de eigen verantwoordelijkheid van de landelijke overheid. Het lijkt volledig bij de gemeenten te worden neergelegd. Verder dient aangegeven te worden wat de PaVEM-dialoogmethodiek precies inhoudt en wat de plannen zijn om deze levend

te houden. Het P-team zou hierin een rol kunnen spelen, maar zijn rol blijft vooralsnog wat onderbelicht.

De heer **Van der Sande** (VVD) vindt de verbetering van de positie van vrouwen uit etnische minderheden cruciaal voor integratie en dus voor de toekomst van Nederland. Taal en werk zijn daarbij essentieel. Participatie is noodzakelijk. Als een cultuuromslag in het denken over de positie van vrouwen en homoseksuelen in etnische kring kan worden gecreëerd, kan daadwerkelijke participatie mogelijk worden gemaakt. Emancipatie van vrouwen uit etnische minderheden houdt in dat er verandering moet komen in de traditionele machtsverhouding tussen mannen en vrouwen. Zolang vrouwen die zich willen emanciperen, geconfronteerd worden met dreiging van eergerelateerd of religieus gelegitimeerd geweld, wordt de integratie belemmerd. De overheid moet deze vrouwen beschermen en streven naar genoemde cultuuromslag. De commissie PaVEM heeft zich met name gericht op de structurele kant van emancipatie: sociaal-economisch en sociaal-cultureel. Als de opzet slaagt, kan de belangrijke cultuuromslag worden verwezenlijkt. In dit verband kan mogelijk ook de leerstoel voor management van diversiteit en integratie een rol spelen. De commissie PaVEM heeft veel in werking gezet. Er heerst een goede sfeer rond het onderwerp. Het enthousiasme moet behouden worden. Gemeentelijke overheden zullen zich er in samenwerking met CWI, VNG en het bedrijfsleven voor moeten blijven inzetten. Het is goed dat de link met het bedrijfsleven wordt gezocht, zonder dat dwingende instrumenten worden gebruikt. Het is essentieel dat het bedrijfsleven zijn verantwoordelijkheid pakt. Daarnaast moeten vrouwen die kansen worden geboden, deze ook grijpen. Daar ligt ook zeker een verantwoordelijkheid. Sociale vaardigheden en communicatievaardigheden blijken bij groepen allochtonen tekort te schieten om zich daadwerkelijk te kwalificeren voor banen bij het bedrijfsleven. Worden dit soort elementen meegenomen in taalcursussen?

Bij de taalontmoetingen aan huis dreigt betutteling, maar soms kan het noodzakelijk zijn om daadwerkelijk op bezoek te gaan.

Monitoring van de resultaten zal plaatsvinden in lijn met het nieuwe inburgeringstelsel. De problematiek moet zo veel mogelijk integraal benaderd worden als een onderdeel van het inburgeringstelsel. Op welke wijze zullen gemeenten worden aangespoord om zich te richten op allochtone vrouwen die nu langs de kant staan?

Tot 2010 is er 300 mln. voor dit onderdeel van het beleid nodig. Hoe moet dit bedrag worden gezien tegenover de 45 mln. en het gesloten ESF-loket? Hoe verhoudt het bedrag van 300 mln. zich tot de voor inburgering beschikbare middelen?

Antwoord van de bewindslieden

De **minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid** vindt het slecht dat mensen die goede projecten opzetten, worden geconfronteerd met uitgeputte ESF-middelen. Deze mensen moeten bezien op welke wijze zij hun doel zonder ESF-middelen kunnen bereiken. Dit geldt evenzeer voor het kabinet. Er zijn dingen toegezegd, er zijn projecten opgestart onder verantwoordelijkheid van het kabinet. De thematiek is urgent. Als het geld niet uit Europese middelen komt, moet het ergens anders vandaan komen.

Het is heel slecht dat op de arbeidsmarkt nog steeds ongerechtvaardigd onderscheid wordt gemaakt. Het maatschappelijk proces kan voor een deel met wetgeving worden bevorderd, maar het gaat om meer. Op de werktop worden de kansen van mensen zonder werkervaring nadrukkelijk besproken. Iedereen die met discriminatie geconfronteerd wordt, moet direct in actie kunnen komen. Het is maatschappelijk simpelweg niet

aanvaardbaar. Daar hoort het punt van het dragen van een hoofddoek nadrukkelijk bij.

Het getal van 10 000 banen of stageplaatsen is gebaseerd op de ervaringen van de commissie PaVEM bij de netwerkbijeenkomsten met de gemeenten. Alleen in Amsterdam al leidde het tot een aanbod van 500 vacatures, in Den Haag ging het om 250 vacatures. Datgene wat met een gerichte inzet mogelijk bleek, is geëxtrapoleerd. Het aantal van 10 000 banen of stages is niet gespecificeerd, mede vanwege de onzekerheid over de economische ontwikkeling. Het doel is vanzelfsprekend 10 000 banen. De regiegroep zal hierbij een belangrijke rol vervullen.

Wat zijn de resultaten van de ZZ-Top-methodiek en Life Skills? De pilots zijn op 1 november van start gegaan in vier gemeenten en zullen tot eind 2006 duren. In totaal zullen 120 vrouwen deelnemen. Het gaat nadrukkelijk om de ontwikkeling van een methodiek om allochtone en herintredende vrouwen te bemiddelen. Bij gebleken geschiktheid zal het CWI de methodieken implementeren in zijn organisatie. Het is vergelijkbaar met wat bij het UWV gebeurt. Bij de inschakeling van allochtone vrouwen was de plaatsingskans 6,5%. Als er gericht mee wordt omgegaan en professionals en managers erop worden afgerekend, kan een resultaat van 35% worden geboekt. Thans is reeds 20% gerealiseerd. Een een-op-eenbenadering blijkt zeer effectief. Het is de bedoeling om te komen tot landelijke invoering van de UWV-reïntegratiemethode. De afspraken met het UWV hierover zijn zonder specifiek budget gemaakt.

Er is met 29 gemeenten een participatieagenda afgesloten. Het gaat om de G30 plus Almere minus Helmond en Heerlen. Helmond heeft al veel instrumenten en een succesvolle aanpak om allochtone vrouwen te bereiken. Bij Heerlen speelde een gemeentelijke bestuurlijke crisis een rol. Het is niet altijd waar dat mensen met geld op zak niet naar een praatgroep hoeven over kennis en vaardigheden die tot economische zelfstandigheid moeten leiden. In het emancipatiebeleid zijn economische zelfstandigheid en participatie op de arbeidsmarkt kerndoelen, zeker ook voor de groep van de allochtone vrouwen. Soms moet een enorme inspanning worden geleverd om op de arbeidsmarkt te komen. De indruk mag niet ontstaan dat de regiegroep nog eens gaat filosoferen over eventueel te vormen beleid en over de vraag hoe het vroeger was. De regiegroep moet bezien welke afspraken zijn gemaakt en hoe ze uitgevoerd worden. Als de afspraken vaag zijn, moeten ze hard en concreet gemaakt worden. Verder moet de nakoming worden gemonitord. Ten slotte moeten belemmeringen worden weggenomen. Daar is managerscapaciteit voor nodig. De erfgenamen van PaVEM moeten aan elkaar worden verbonden. Daar moeten ook allochtone vrouwen uit de ondernemerswereld bij worden betrokken. Gedacht kan worden aan de drie vrouwen van het P-Team. De regiegroep gaat dus niet over de complete erfenis van PaVEM, maar zal zich toespitsen op de participatie op de arbeidsmarkt. De Kamer zal vanzelfsprekend informatie kunnen verwachten: een overzicht van de afspraken, een periodiek overzicht van de nakoming, enz. Daarbij hoort het werkplan van de regiegroep voor het realiseren van de doelstellingen. In het kader van een leven lang leren is het doel een extra inspanning van 7500 EVC-trajecten (erkennen eerder verworven competenties) in 2006 en 12 500 in 2007. Dat moet met een regionale infrastructuur. De potentiële deelnemers kunnen bij een onafhankelijk loket terecht.

Het is heel bemoedigend dat zich onder de startende ondernemers relatief veel allochtone vrouwen bevinden. Zij zijn veel strijdbaarder dan vaak wordt gedacht. Het is in de geschiedenis vaker vertoond dat mensen vanuit een achterstandspositie een voorsprong namen. Kern van het ondernemerschap is het gaan op eigen kracht. Vrouwen in een uitkering zullen concreet worden bediend door de regels om vanuit een uitkering zelfstandig ondernemer te worden, aanmerkelijk te versoepelen. Allochtone vrouwen zullen daar meer dan gemiddeld van profiteren. Als iemand aangeeft dat zij als zelfstandig ondernemer wil starten en in dat kader een

soort stage wil lopen, kunnen daarover maatwerkafspraken worden gemaakt. Allochtone vrouwen die met kracht in de arbeidsmarkt staan, zeggen vaak dat dat te herleiden is tot een indringend, succesvol en waardevol een-op-eencontact met een andere allochtone vrouw of met iemand bij een roc of het UWV. In de uitvoerende diensten waarvoor de minister van SZW politiek verantwoordelijk is, wordt altijd de mogelijkheid geboden om de individuele aanpak (maatwerk) voorop te stellen. Er is gevraagd naar de 9000 ingeschreven werkzoekende allochtone vrouwen in fase 1. Deze vrouwen hebben naar objectieve maatstaven geen achterstand op de arbeidsmarkt. Voor fase-1-cliënten worden nooit specifieke instrumenten ontwikkeld. Het is mogelijk dat de samenwerking tussen CWI en gemeente in de pilots gericht op de bemiddeling van allochtone vrouwen wordt doorvertaald naar die fase-1-cliënten. Als het succesvol is, moet het ook voor deze groep worden toegepast. Van de beleidsbrief zal vanzelfsprekend een vertaling in de begroting zijn terug te vinden. Er zijn zorgen over de betrokkenheid van gemeenten bij de realisatie van afspraken. De toegevoegde waarde van prinses Máxima in de commissie PaVEM is van kolossale waarde gebleken. Het heeft een hoop bij de gemeenten losgemaakt. Thans is de fase van verzilvering van de afspraken aangebroken. Hier ligt een belangrijke taak voor de regiegroep. De gemeenten moeten bij de les worden gehouden. Regie is nodig omdat gemeenten niet alleen zelf arbeidsplaatsen kunnen creëren. Ze hebben het CWI en de ondernemerswereld daarbij nodig. Als er methodieken kunnen worden ontwikkeld die ertoe leiden dat veel meer allochtone vrouwen aan de slag komen, is dat natuurlijk prima. Het is niet bekend in hoeverre de gemeenten zelf een op diversiteit gericht personeelsbeleid voeren. Bepaalde gemeenten hebben hierover in het kader van de commissie PaVEM afspraken gemaakt. Zes gemeenten hebben de verklaring ondertekend, hetgeen goed is voor 45% van de allochtone vrouwen. Met het geheel van de G30 gaat het om bijna 90%. Wat de problemen rond de inburgering van oudkomers en de kinderopvang betreft zal vóór de behandeling van de Wet inburgering nieuwkomers het nodige op papier worden gezet. Als een oudkomer werkt of een reïntegratietraject volgt, heeft zij recht op ondersteuning door de tegemoetkoming kinderopvang. Het inburgeringstraject zal als zodanig worden beschouwd. Bij een oudkomerscursus is het vergoeden van de kosten van kinderopvang een zaak van de gemeente.

De **minister voor Vreemdelingenzaken en Integratie** dankt allereerst de heer Dijsselbloem voor zijn steun.

De implementatie van de nieuwe inburgeringswet met de specifieke inzet voor vrouwen zonder werk en uitkering houdt in dat de gemeenten hun beleid gericht op participatie van allochtone vrouwen moeten herijken. Ze biedt de mogelijkheid om andere instrumenten gericht op participatie onder de aandacht van gemeenten te brengen. Onder meer instrumenten gericht op kwaliteitsverbetering van cursussen voor laaggeschoolde vrouwen en jonge moeders. Reeds begin 2006 zal met die trajecten worden begonnen. Gemeenten zullen begeleid en voorgelicht worden over wervingsmethoden. Er zullen informatiebijeenkomsten worden gehouden voor aanbieders van taaltrajecten. Ook zullen gemeenten worden ondersteund bij de verbetering van de kwaliteit van het case management. Er wordt gewerkt aan het opstellen van checklists voor gemeenten om een beleid en een visie te formuleren specifiek gericht op de inburgering van vrouwen. Voor gemeenten is een overzicht beschikbaar van de financiële stromen die kunnen worden ingezet voor de maatschappelijke participatie van vrouwen, voor, tijdens en na het inburgeringstraject.

Het wegvallen van de ESF-subsidies heeft geen enkele invloed op de ambities van het kabinet. Het geld zal er linksom of rechtsom komen. In de begroting van Justitie staat de cofinancieringsregeling gericht op het

vervolg op PaVEM, waarvoor twee maal 22,5 mln. beschikbaar is. Samen met de ESF-gelden zou het gaan om 90 mln. Het is heel belangrijk dat de nieuwe wet, met de examenverplichting, snel totstandkomt. Met de nieuwe markt, met de vrije markt kan een gedifferentieerder aanbod van cursussen worden geboden. Er zal maatwerk komen voor vrouwen op verschillende niveaus. Lopende trajecten, die op beperkte schaal allochtone vrouwen bereiken, zullen worden voortgezet. Veel vrouwen blijken hun eigen verantwoordelijkheid te nemen. De cursussen worden voornamelijk door vrouwen bevolkt. Bezien wordt wat er met de zes gemeenten al kan worden bereikt. Zodra er afspraken zijn gemaakt, zullen ze naar de Kamer worden gestuurd.

Voor de versterking van de weerbaarheid van moslimvrouwen moet worden samengewerkt met de zelforganisaties, die hierop steeds worden aangesproken. Forum heeft de opdracht om op lokaal niveau gericht te werken met moslima's. Ook het LOM heeft in dit opzicht een opdracht. Steeds wordt ingezet op het bespreekbaar maken van deze onderwerpen in het onderwijs. Ook wordt autochtone organisaties gewezen op het belang van toegankelijkheid.

Met de leerstoel management van diversiteit en integratie worden nieuwe ontwikkelingen en trends onderzocht. Oude en nieuwe migranten zullen worden vergeleken. Daarbij kan de integratiekaart behulpzaam zijn. Het is de bedoeling om op nieuwe ontwikkelingen te anticiperen om met deze kennis het beleid nog beter af te stemmen op de realiteit van de diversiteit. Een van de onderwerpen waarop gestudeerd zal worden is de individualiteit van de Nederlandse samenleving versus het veel sterkere groepsdenken in sommige allochtone groepen. Ook eengerelateerd geweld als belemmering voor emancipatie zal aan de orde komen. Er is een breed actieplan Nieuw ondernemerschap, zeer sterk gericht op vrouwelijke allochtone ondernemers. Een belangrijk onderdeel van het actieplan is de coaching. Bezien wordt of een-op-eencoaching door mensen met ervaring in het bedrijfsleven mogelijk is. Verder worden netwerken van allochtone vrouwelijke ondernemers gekoppeld aan andere ondernemersnetwerken. Er zal worden gewerkt met rolmodellen, ook bij het wegwijs in de regelgeving maken van potentiële nieuwe ondernemers. Verder is deelname aan handelsmissies van belang.

In het nieuwe inburgeringsstelsel is er veel aandacht voor duale trajecten: het inburgeringsexamen én een praktijkcomponent. Met de marktwerking wordt beoogd om juist methodieken als Themis te laten groeien. Het inburgeringsonderwijsveld zat erg vast: 600 uur voor € 6000. In de toekomst maakt het aantal uren niet uit. Als de kwaliteit om het inburgeringsexamen te halen maar wordt bereikt.

Nadere gedachtewisseling

De heer **Eski** (CDA) vraagt om een reactie op zijn inbreng over de verantwoordelijkheid van gescheiden mannen en de positie van gescheiden vrouwen die minder dan drie jaar in Nederland wonen.

Mevrouw **Kraneveldt** (LPF) vraagt om een realistische schatting over de 10 000 banen of stageplekken. Met betrekking tot het nieuwe reïntegratietraject van het UWV moet worden aangegeven wat de aard is van de nieuwe banen van de 20% vrouwen die aan het werk zijn gegaan. Hoe kosteneffectief is dit intensieve integratietraject? Wat was het kabinet van plan met de ESF-middelen en wat is de toekomst van die plannen zonder deze middelen?

Mevrouw **Koşer Kaya** (D66) kent veel organisaties die met onderwerpen als eerwraak bezig zijn, maar nauwelijks of geen subsidie krijgen. Verder vraagt zij naar de aanpak om de bekendheid met de regelgeving te bevorderen.

De heer **Dijsselbloem** (PvdA) is verheugd over de ambities die uit de antwoorden doorklinken. Voor het verwerkelijken van de ambities zal het financiële probleem moeten worden opgelost. Het zal een enorme inspanning vragen om de groep van 250 000 vrouwen binnen vijf jaar op het niveau van het inburgeringsexamen te krijgen. Een realistische WIN is daarvoor noodzakelijk.

Mevrouw **Azough** (GroenLinks) vraagt naar de activiteiten van het P-Team. Gezien het succes van de commissie PaVEM pleit zij voor een emancipatiecommissie voor mannen. Het kabinet moet zichzelf onder druk zetten door met concrete beloften en deadlines te komen. Wanneer zal bijvoorbeeld de eerste 45 mln. worden uitgegeven aan inburgeringscursussen?

De heer **Van der Sande** (VVD) zegt dat de overheid zich richt op vrouwen die mogen maar niet kunnen, omdat zij het zelf niet kunnen of omdat hun omgeving het hen onmogelijk maakt. Het is spijtig dat de vrouwen die wel kunnen maar niet mogen, minder aandacht krijgen. De ambities die in het vervolg van de commissie PaVEM leven, zijn zeer waardevol. Het is te hopen dat de enorme hoeveelheid verschillende projecten daadwerkelijk zal leiden tot de gewenste resultaten. Er moet echt een resultaatsverplichting worden aangegaan.

De **minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid** vindt de verantwoordelijkheid van vaders voor de kinderen na echtscheiding zeer belangrijk. Er is met de minister van Justitie en met de bestuurders in Rotterdam over gesproken. Het vrijblijvende gedrag van vaders is niet acceptabel. Verhaal halen heeft natuurlijk alleen zin als er daadwerkelijk iets te halen valt. In veel gevallen staat bovendien de identiteit van de vader niet vast. Op vrouwen die een bijstandsuitkering hebben, kan natuurlijk wel een appel worden gedaan om de naam van de vader te noemen. Het gaat erom dat die 10 000 plaatsen echte banen worden. Het economisch tij heeft geleid tot terughoudendheid om echt te spreken van 10 000 banen. De regiegroep zal hiermee aan de slag gaan en rapporteren over de resultaten.

Een kosten-batenanalyse van de UWV-methode kan niet worden gegeven. De verhoging van de score van 6,5% naar 35% is natuurlijk hoopvol. Het gaat om duurzame plaatsing met een contract voor onbepaalde tijd dat ten minste zes maanden heeft geduurd. De kosten per cliënt worden niet in arbeidsuren per ambtenaar uitgedrukt. Het P-Team heeft voor de jaren 2005 en 2006 subsidie ontvangen. Het zal de gemeenten adviseren voor de totstandkoming van lokale P-Teams.

De **minister voor Vreemdelingenzaken en Integratie** bevestigt dat vrouwen terug moeten naar het land van herkomst als hun huwelijk na drie jaar strandt en zij een afhankelijke verblijfsvergunning hebben. Er zijn aparte regelingen voor vrouwen die slachtoffer zijn van huiselijk geweld, en voor vrouwen die achtergelaten zijn in het land van herkomst. Als de vrouwen scheiden naar Nederlands recht, is er een reële alimentatieverplichting.

Voor allochtone mannen is er een drietal pilots. In Utrecht worden echtgenoten van vrouwen die deelnemen aan inburgeringscursussen actief benaderd om ervoor te zorgen dat ze meedoen.

Voor het bestrijden van eerwraak is ongeveer twee ton beschikbaar. Vele organisaties worden daarmee ondersteund.

De voorzitter van de vaste commissie voor Sociale Zaken en Werkgelegenheid,
Smits

De adjunct-griffier van de vaste commissie voor Sociale Zaken en Werkgelegenheid,
Post